

НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ ЯК ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Фещур Р.В., Шишковський С.В.

Національний університет «Львівська політехніка»

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання, що характеризується високим рівнем конкуренції та глобалізації, внаслідок чого регіональні економіки підпадають під вплив загальносвітових ринків, а кризи в одній країні поширюються на інші, підприємства стикаються з високим рівнем невизначеності. Це призводить до уповільнення темпів розвитку та стагнаційних процесів в господарській діяльності. Невизначеність обернено пропорційна до ділового циклу, що полягає у зниженні рівня невизначеності при стрімкому зростанні ділової активності підприємств [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку підприємств в різний час займалися та присвятили свої праці багато вітчизняних та закордонних вчених, таких як: Афанасьєв Н., Блум Н., Воскресенська О., Друкер П., Іляшенко С., Кизим М., Коломієць Г., Кузьмін О., Мельник О., Мескон М., Раєвнева О., Рогожин В., Погорелов Ю., Пономаренко В., Тимошук М., Тридід О. та ін. В цих наукових дослідженнях розглянуто питання і вирішено проблеми пов'язані лише з окремими аспектами розвитку. При цьому поза увагою залишаються питання розвитку підприємств в умовах невизначеності.

Мета. Метою дослідження є з'ясування ролі невизначеності в розвитку підприємств.

Виклад основного матеріалу. Сутності розвитку підприємства як процесу, притаманний певний рівень невизначеності, що пов'язаний як з наслідками прийняття управлінських рішень, так і з поведінкою внутрішнього середовища. Зважаючи на це, невизначеність, можна трактувати як сукупність двох типів, а саме невизначеність яка властива середовищу функціонування, та невизначеність напряму розвитку підприємств.

Для середовища функціонування невизначеність є природною характеристикою в умовах ринкових відносин. Це результат того, що на ринку існує велика кількість факторів, які повністю врахувати і оцінити неможливо, а тому будь-які дослідження стратегій розвитку вимагають ряду спрощень та припущень [2, с. 22-25]. Невизначеність напряму розвитку підприємств є нічим іншим як непередбаченою поведінкою організації внаслідок реалізації їх стратегічних цілей під тиском внутрішніх і зовнішніх чинників. Для такої невизначеності

характерною вважається висока питома вага людського фактору, що проявляється в обґрунтованості прийнятих рішень керівництвом, власниками та акціонерами підприємств.

Невизначеність першого типу, яка породжена постійними змінами соціально-економічних факторів (попиту споживачів, ставок кредитних ресурсів, вартості сировини та ін.) стає передумовою мінливості підприємств, а як результат – мінливості напрямків їх розвитку. Це може проявлятися як в адаптації до ситуації на ринку, так і в активних діях задля збереження обраного напрямку розвитку [3, 226-231].

Другий тип невизначеності проявляється у процесі управління розвитком. Високий рівень невизначеності при цьому обумовлює складність знаходження оптимальної стратегії, що впливає на довгострокові перспективи. Прийняті рішення викликають відповідні дії конкурентів, споживачів та інших зацікавлених сторін і цей процес є неперервним. Для вітчизняних підприємств характерним способом поведінки є запозичення шаблонних стратегій, що вже використовуються іноземними підприємствами, де рівень невизначеності на ринку значно нижчий, ніж на вітчизняному. Особливістю таких стратегій є централізація управління та оптимізування усіх процесів на підприємствах з метою підвищення якості продукції і послуг, тим самим забезпечення стабільної прибутковості підприємств.

Для вітчизняних підприємств характерною є орієнтація на короткостроковий прибуток, що призводить до нехтування довгостроковими перспективами розвитку [4, с. 223-225]. Також, внаслідок централізації управління знижується адаптивність до мінливості середовища, підвищується рівень бюрократизації та інформаційної невизначеності в системі. Замість децентралізації та надання можливості окремим структурним підрозділам щодо впровадження змін, як інноваційного, так і організаційного характеру, усе підпорядковується єдиному центру. У результаті такі організації не витримують конкуренції та виходять з ринку.

Невизначеність сприяє створенню підприємствами нових концепцій діяльності, розробленні нових видів продукції, підходів до прогнозування майбутнього стану. Проте вона також стримує економічне зростання, а підприємства надають перевагу призупиненню своїх програм розвитку на випадок погіршення ситуації. Власне тому необхідно впроваджувати нові методи оцінювання і планування розвитку підприємств в умовах невизначеності.

В економічній практиці оцінювання невизначеності є складним процесом. Її оцінюють непрямим способом за допомогою системи

абсолютних та відносних показників [5, с. 286-290], або з допомогою середньо квадратичного відхилення [6, с. 227-228] дисперсії обсягу виробництва і продажу підприємств [7, с. 38-40].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження потрібно здійснювати у сфері формування дієвих методик планування розвитку промислових підприємств з урахуванням умов невизначеності.

1. Шишковський С. В. *Проблеми оцінювання розвитку підприємств в умовах невизначеності* / С. В. Шишковський // *Збірник тез за матеріалами III наукової конференції аспірантів, пошукувачів та магістрів (м. Львів, 21-22 березня 2013 р.)*. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. – С. 146; 2. Макарюк О.В. *Обґрунтування управлінських рішень в умовах неповної визначеності в системі менеджменту підприємства [Текст]: дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук: 08.00.04 / О. В. Макарюк*. – Суми : СумДУ, 2008. – 222 с; 3. Коломієць Г.М. *Невизначеність: деструктивний чи конструктивний феномен господарської системи // Механізм регулювання економіки*. – № 3 (23). – Суми, 2005. – С. 226-233; 4. Фецуур Р. В. *Методи оцінювання розвитку підприємств в нестійких економічних умовах* / Р. В. Фецуур, С. В. Шишковський, Н. Р. Яворська // *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку». – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – № 748. – С. 223-232; 5. Шишковський С.В. *Непрямої метод оцінювання рівня розвитку підприємств* / Р. В. Фецуур, В. Ю. Самуляк, С. В. Шишковський // *Вісник Національний університет «Львівська політехніка»*. Серія: «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку» - Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – №727. – С. 286-291; 6. Воскресенська О. Є. *«Умови невизначеності» як економічна категорія для реалізації завдань стратегічного планування* / О. Є. Воскресенська, О. А. Савчук // *Вісник Дніпропетровського національного університету*. Серія «Економіка». – Дніпропетровськ: Дніпр. нац. унів. – № 6(2). – С. 223-228; 7. Блум Н. *Удерживаемые неопределенностью* / Н. Блум, М. А. Кёсе и М. Е. Терронес // *Финансы и развитие [Електронний ресурс]*. – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/russian/pubs/ft/fandd/2013/03/pdf/Bloom.pdf>.